

Сутністю гірсько-висотної (гірська) підготовки є використання технологій видів спортивного туризму, альпінізму, скелелазіння, які забезпечують виконання службових завдань гірсько-штурмовим групам спеціального призначення у гірській місцевості.

Загальною сутністю висотно-штурмової підготовки підрозділів спеціального призначення є використання технологій альпінізму, видів спортивного туризму і скелелазіння, які забезпечують виконання оперативно-бойових завдань на висотних промислових та житлових об'єктах і у важкодоступній гірській місцевості.

Список використаних джерел

1. Андросов Є. В., Зігунова І. С. Проблеми та перспективи організації спортивно-гірських турів високих категорій. *Стан та перспективи сучасного туризму: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Суми: ФОП Цьома С. П., 2020. С. 122-126.
2. Курс гірської підготовки. URL: <https://www.depo.ua/ukr/war/viyskovi-alpinisti-shcho-za-kurs-girskoi-pidgotovki-prokhodyat-biytsi-zsu-202101211274201>
<https://www.depo.ua/ukr/war/viyskovi-alpinisti-shcho-za-kurs-girskoi-pidgotovki-prokhodyat-biytsi-zsu-202101211274201>
3. Кулинич О. С., Зігунов В. М. Альпіністська підготовка у військових підрозділах спеціальних призначень. *Стан та перспективи сучасного туризму: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Суми. ФОП Цьома С. П., 2019. С. 141-145.
4. Кулинич О. С., Зігунов В. М. Гірська підготовка співробітників підрозділів спеціального призначення. *Індустрія туризму та гостинності: досвід, проблеми, перспективи: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (14–15 квітня 2021 р., м. Суми)*. Суми: ФОП Цьома С. П., 2021. С. 180–184.
5. Наказ МВД України Наказ № 565 від 30.06.2016 року «Про затвердження Інструкції з висотної підготовки підрозділів Національної гвардії України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE29173.html
6. Штурмовий альпінізм. URL: <http://centrsamooborony.blogspot.com/2015/08/blog-post.html>
7. Штурмовий альпінізм. URL: <https://velmet.ua/uk/shturmovoy-alpinizm.html>

Я. С. Зінкевич, Я. В. Євтушенко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ВОДНОГО ТУРИЗМУ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті на основі аналізу вітчизняних нормативно-правових документів та наукових джерел схарактеризовано особливості рекреаційних ресурсів в контексті організації водного туризму у Сумській області. Проаналізовано дефініцію основних понять дослідження, таких як: «туризм», «рекреація», «рекреаційні ресурси», «водний туризм».

Ключові слова: туризм, рекреація, водний туризм, рекреаційні ресурси, водні ресурси.

В статье на основе анализа отечественных нормативно-правовых документов и научных источников изучены особенности рекреационных ресурсов в

контексте організації водного туризму в Сумській області. Проаналізована дефініція основних понять дослідження, таких як: «туризм», «рекреація», «рекреаційні ресурси», «водний туризм».

Ключові слова: туризм, рекреація, водний туризм, рекреаційні ресурси, водні ресурси.

The article, based on the analysis of domestic legal documents and scientific sources, describes the features of recreational resources in the context of the organization of water tourism in Sumy region. The definition of basic research concepts, such as: «tourism», «recreation», «recreational resources», «water tourism» is analyzed.

Keywords: tourism, recreation, water tourism, recreational resources, water resources.

Постановка проблеми. Україна в цілому та Сумська область зокрема володіє достатнім гідрологічним потенціалом для організації водного туризму. Проте, глобальні зміни клімату, зокрема підвищення середньорічної температура повітря (у 2020 році становила 9,5°C-10,5°C, що на 3,5°C - 4°C вище за річну норму) та зменшення річної суми опадів до 415-530 мм, (що складає 70-90% річної норми) спричинили значне зневоднення регіону. У контексті зазначеного вище актуальним є питання комплексної оцінки рекреаційних ресурсів водного туризму у Сумській області.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Джерельною базою дослідження є праці О. С. Данильченко, А. О. Корнуса, О. Г. Корнус, С. І. Сюткіна, у яких схарактеризовано географічні особливості досліджуваного регіону. Зокрема, геоекологічний аналіз річкових басейнів Сумської області здійснено у дослідженнях О.С. Данильченко [2]. Деякі аспекти розвитку водного туризму проаналізовано у працях українських науковців: І. Г. Бондаренко, О. В. Бондаренка, А.А. Ніколаєнка та інших. У дослідженнях В.М. Зігунова [5,6] акцентована увага на створенні рекреаційних кластерів із водного туризму на Сумщині. Незважаючи на значну кількість наукових розвідок з означеної проблеми комплексне дослідження рекреаційних водних ресурсів Сумської області з метою організації водного туризму не проводилося, що і обумовлює актуальність теми дослідження.

Мета статті – на основі нормативно правових документів та наукової літератури вивчити особливості водних ресурсів Сумської області та можливість організації та здійснення водних походів та водного туризму.

Виклад основного матеріалу. У руслі окресленої вище проблеми актуальним є розгляд ключових понять дослідження: «туризм», «рекреація», «похід», «водний туризм», «активний водний туризм», «водні ресурси» та характеристика основних аспектів визначених

дефініцій. Одним з ключових понять дослідження є туризм. У Законі України «Про туризм» даний термін трактується, як «... тимчасовий виїзд людини з постійного місця проживання з оздоровчою або професійно-діловою метою, яка є безоплатною» [4]. Притков В. Ю. та Жердьов А. Е. виділяють 4 види екстремального туризму: підземний, гірський, водний та повітряний екстремальний туризм [8].

Термін рекреація походить від французького слова «recreation» та трактується вітчизняними науковцями як відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі життєдіяльності; рекреація включає різноманітні види діяльності у вільний час, спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола особистих і соціальних потреб та запитів.

Слід зазначити, що спортивний водний туризм належить до складних технічних видів спорту. За визначенням водний туризм це – вид спортивного туризму, який здійснюється шляхом пересування (подолання маршруту) по воді [1, с. 4]. У дослідженні В. М. Зігунова використовується поняття активний водний туризм, що передбачає багатоденні та одноденні подорожі водними акваторіями на різноманітних плавзасобах: байдарках, каяках, рафтах, плотах, човнах із використанням фізичної [6, с. 108]. Для організації водних походів із добре підготовленими групами туристів використовуються річки з нахилом до 3-3,5м/км., якщо група складається з новачків, то не рекомендується здійснювати плавання на річках, що мають нахил понад 1,5м/км. Слід зазначити, що річки Сумської області, що протікають низинними територіями мають найнижчий (I рівень складності), тому водні походи можна організувати для туристів початківців. Для приток Дніпра у межах Сумської області характерні достатньо повільна течія (0,5 м/с) і невеликий (до 10 см/км) ухил, заболочені береги, пологі схили, піщане чи мулисте русло. Глибина води необхідна для байдарки-двійки не менше 20 см, для човнів – навіть менше, для плоту з вантажем – до 50 см, катамарану 30-35 см.

Більшість дослідників зазначають, що рекреаційні ресурси доцільно об'єднати у три групи: природні, історико-культурні та соціально-економічні. Водні ресурси відносяться саме до групи природних рекреаційних ресурсів. Тому детально охарактеризуємо водні рекреаційні ресурси Сумської області.

За характером течії та орографічними особливостями річки на території України можна поділити на: річки низовин, що характеризуються широкою заплавою та повільною течією; річки височин, для яких характерні часті пороги та річки гірських регіонів з

швидкою, бурхливою течією, вузькими каньйоноподібними долинами та частим виступом кристалічних порід на поверхню.

Водні ресурси Сумської області уключають в себе річки, озера, водосховища, болота, що є поверхневими водами та підземні води. Загальна довжина річкової мережі у Сумській області – 8020км. Сумщиною протікає 1543 річки, з них одна велика річка – Десна (загальна довжина 1130км.). Річки Псел, Сейм, Клевень, Сула, Хорол та Ворскла належать до середніх (загальна довжина у межах Сумської області становить 801км.). Більшість річок Сумської області є транзитними. У гідрологічному відношенні територія Сумської області розташована у межах басейну річки Дніпро [2, с. 41]. Річки Сумської області (рис. 1) відносяться до басейнів лівобережних приток річки Дніпро (Десни – 45,5%; Сули – 18,6%; Псла – 23,4% та Ворскли – 12,5%). Середня густота річкової мережі у межах області становить 0,2-0,3 км/км² [3]. Живлення річок переважно талими сніговими водами, для річок характерна весняна повінь та літньо-зимова межень та тривалий льодостав узимку. Режим річки зумовлює сезонність організації водного туризму (сезонність водних подорожей на Сумщині з березня по листопад включно).

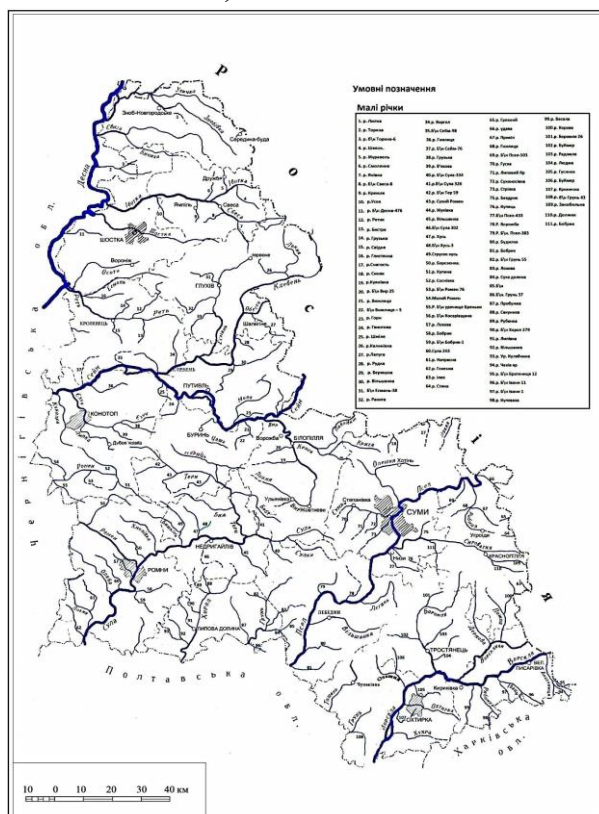

Рис. 1. Річкова мережа Сумської області [2, с. 194]

На території Сумської області – 537 озер площею – 2042га, однак зі змінами клімату частина озер пересихає, а площа їх водного дзеркала зменшується, що ускладнює розвиток водного туризму. В області

42 водосховища загальною площею – 4346га. Заболоченість території Сумської області досить нерівномірна. Найвищі показники характерні для північних районі – зона мішаних лісів (Українське Полісся), нажал, спостерігається тенденція до зменшення площі водно-болотних угідь регіону.

Отже детально проаналізуємо можливість використання рекреаційних ресурсів Сумської області у контексті розвитку водного туризму. У дослідженні В.М. Зігунова зазначено, що проведення водних турів на гребних плавзасобах можливі по річках Десна та Івотка (у межах Шосткинського району), Сейм (територія Конотопського та Сумський райони), Псел (Сумський район), Ворскла з притокою Ворсклиця (Охтирський район), Сула (Сумський та Роменський район), Хорол (Роменський район) [6, с.109].

У Програмі сталого розвитку туризму в Сумській області зазначено, що одним з 4 регіональних ландшафтних маршрутів є «Рекреаційна водна подорож на байдарках по р. Псел» – розроблений у 2012 році. До його складу увійшло 4 маршрути, 3 із яких – маршрути «Уїк-енду», а саме: водний маршрут по р. Псел «с. Ольшанка – м. Суми»; водний маршрут по р. Псел «с. Низи – с. Бішкінь»; водний маршрут «с. Миропілля – с. Бішкінь» [5].

Також водні маршрути для туристів пропонують річками Сула, Сейм та Ворскла. Сплав по річці Сейм від с. Пересипки до с. Мельня Конотопського району у межах ландшафтного регіонального парку «Сеймський». «Водний маршрут річкою Ворскла» у межах Гетьманського національного природного парку.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже, підсумовуючи вище сказане за всім комплексом природних умов для організації водного туризму (ухил русла, сезонний режим, особливості течії, наявність природних перешкод) річки Сумської області належать до річок низовин та мають значний потенціал для організації рекреаційного водного туризму. Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо пошук, визначення та обґрунтування оптимальних шляхів для водних походів у межах гідрологічної мережі Сумської області.

Список використаних джерел

1. Грабовський Ю. А. Спортивний туризм / Ю. А. Грабовський, О. В. Скалій, Т. В. Скалій. – Тернопіль: ТНПУ, 2007. 302 с.
2. Данильченко О.С. Річкові басейни Сумської області : геоекологічний аналіз : монографія. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 271 с.

3. Державне агентство водних ресурсів України. URL: <https://sumyvodres.davr.gov.ua/vodni-resursi/>
4. Закон України «Про туризм» 2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 11.11.2021)
5. Зігунов В. М. Організація турів вихідного дня по річці Псел. – Суми: ФОП Цьома С. П., 2018. 24 с.
6. Зігунов М.В. Особливості створення рекреаційних кластерів із водного туризму на Сумщині. URL: https://www.researchgate.net/publication/340907145_OS_OBLIVOSTI_STVORENNA_REKREACIJNIH_KLASTERIV_IZ_VODNOGO_TURIZMU_NA_SUMSINI
7. Ніколаєнко А. А. 7. Особливості організації водного туризму в Україні. Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні : теорія, практика та інновації розвитку. Умань: Видавець «Сочінський, 2015. С. 144-145.
8. Притков В. Ю. Екстремальний туризм в Україні: сучасний стан та перспектива розвитку. Географія та туризм. 2012. №19. с. 44– 51.

О. С. Кулинич, В.М. Зігунов

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка.

ГІРСЬКА ПІДГОТОВКА У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

У статті визначається особливості гірської підготовки військових підрозділів Збройних сил України яка проводиться з метою забезпечення їх готовності до виконання службово-бойових завдань гірській місцевості. В роботі розкрито особливості програми гірської підготовки військових підрозділів за напрямками «інструктор гірської підготовки» і «спеціаліст гірської підготовки».

Ключові слова: *гірська підготовка, військовий підрозділ, дисципліна, інструктор, спеціаліст.*

В статье определяется особенности горной подготовки военных подразделений Вооруженных сил Украины, которая проводится с целью обеспечения их готовности к выполнению служебно-боевых задач горной местности. В работе раскрыты особенности программы программы горной подготовки военных подразделений по направлениям «инструктор горной подготовки» и «специалист горной подготовки».

Ключевые слова: *горная подготовка, военное подразделение, дисциплина, инструктор, специалист.*

The article defines the features of mountain training of military units of the Armed Forces of Ukraine, which is carried out in order to ensure their readiness to perform combat missions in the mountains. The peculiarities of the program of mountain training of military units in the directions of «mountain training instructor» and «mountain training specialist» are revealed in the work.

Key words: *mountain training, military unit, discipline, instructor, specialist.*

Постановка проблеми. Успішне виконання бойового завдання в умовах гірської місцевості багато в чому залежить від навченості особового складу, уміння пересуватися в горах, в доланні складної ділянки гірського рельєфу з використанням спеціального спорядження